

Het Zuidelijk
Toneel, Stichting Doewet,
Twenty8 Productions,
Vereniging Ons Suriname

Boni de musical

Een held strijdt
voor vrijheid

Docentenhandleiding

fotografie: Sofie Knijff

BONI

Leuk dat je met je klas naar Boni de Musical komt kijken!

Ter voorbereiding op het theater- bezoek kun je met je groep een aantal opdrachten doen. Deze zijn te vinden in de lesbrief.

De lesbrief opent met een stuk geschiedenis over het Nederlands Slavernijverleden. Vaak ontbreekt dit in de geschiedenismethodes die in het VO worden gebruikt, dus om jullie op weg te helpen hebben wij dit voor jullie gedaan! Hierna volgen verschillende opdrachten die een bezoek aan Boni kunnen voorbereiden. De opdrachten zijn opzetten voor een gesprek, uitnodigingen tot onderzoek doen en inspirerende oefeningen om zelf iets te maken. Als docent kun je deze lesbrief gebruiken om uit te zoeken wat past bij jouw klas om ze goed voor te bereiden. Soms kan dit voor een docent spannend zijn om met een klas te doen. In deze docentenhandleiding vind je bij een aantal opdrachten tips voor de docent om deze goed te begeleiden.

Een stukje geschiedenis

In de lesbrief vind je ‘een stukje geschiedenis’, we hebben dit stuk toegevoegd omdat we zien dat er in de geschiedenismethodes voor het Voortgezet onderwijs het ‘Nederlandse slavernijverleden’ vaak onvoldoende wordt belicht. Om de voorstelling van Boni in de juiste context te kunnen plaatsen, is het relevant om een goed beeld te krijgen van deze periode.

Lees eerst zelf ‘een stukje geschiedenis’ door en lees deze vervolgens met je klas door. Er staan hier en daar wat moeilijke woorden in, maar die worden altijd toegelicht. Het kan helpen om deze met je klas nog even te bespreken.

Je kunt ervoor kiezen om het stuk af te sluiten met vragen om te kijken wat er is blijven hangen bij je klas. Denk bijvoorbeeld aan vragen zoals:

- Welke informatie is voor jou nieuw?
- Welke informatie kende jij al?
- Hoe werd er toen met zwarte mensen omgegaan?
- Wat doet het met je om te lezen dat Nederland dit in het verleden gedaan heeft?
- Wat zou jij graag van de voorstelling willen leren?

Vanwege auteursrechten is het niet mogelijk geweest om plaatjes toe te voegen, onder de alinea's vind je daarom een verwijzing naar meer informatie die vaak ook voorzien is van plaatjes.

De teksten die hier staan zijn gebaseerd op materiaal van www.slavernijenij.nl en de reeks [Verzwegen geschiedenis van de correspondent](#). Ook geschikt om deze geschiedenis te behandelen, is deze video van de NOS: ‘Ik word nog steeds katoenplukker genoemd’ Rewind: het Nederlandse slavernijverleden – YouTube

Wat weet je van?

Deze opdracht is bedoeld om de voorkennis van leerlingen te activeren. Twee leerlingen komen voor de klas maar doen in feite hetzelfde als de rest van de groep; hun antwoorden zijn echter de leidraad voor de nabespreking.

In de originele ronde van De Slimste Mens verdienen spelers aan de hand van de juiste associaties punten/seconden. Dit is handig om achterwege te laten. Het doet geen recht aan een veelomvattende geschiedenis om vijf trefwoorden tot 'de goede antwoorden' te rekenen en voor de rest dan geen punten te geven. In plaats daarvan is het 'spel' een aanleiding om in gesprek te gaan en te verzamelen wat iedereen weet. Wel kan je als docent na afloop een aantal woorden toevoegen, om te kijken of deze een belletje doen rinkelen. Zie hieronder suggesties:

- Suriname: Zuid-Amerika, Paramaribo, voormalige Nederlandse kolonie, Keti-Koti, Anton de Kom
- Kolonialisme: Europese kolonies, ontdekkingsreizen, Slavernij, Plantages, Grondstoffen
- De WIC: Slavernij, West indische compagnie, amerika, tegenhanger van VOC, Nederlands bedrijf
- Het Nederlands Slavernijverleden: Trans-atlantische slavenhandel, Suriname, Antillen, Plantages, Afschaffing in 1973
- Verzet: Verzetshelden, tweede wereldoorlog, verzet tegen slavernij, marrons, Tula.

Het doel van een oefening als deze is om te kijken welke informatie er al in je groep aanwezig is. Sommigen weten er al veel van, anderen nog weinig. Houd het spelelement erin en benoem dat de lesbrieven en musical veel zullen ophelderen.

Zie voor meer informatie over de begrippen de woordenlijst op de volgende pagina.

Woordenlijst

Je kunt ervoor kiezen om onderstaande informatie te gebruiken en te delen met de leerlingen nadat zij hun informatie gedeeld hebben. Het is ook mogelijk om ervoor te kiezen om de informatie niet met hen te delen. Gedurende de rest van de lesbrief en de musical krijgen zij hier ook informatie over.

Suriname

Suriname is een land in het Noorden van het continent Zuid-Amerika. Voordat de Europeanen het gebied koloniseerden woonden er veel inheemse Zuid-Amerikaanse stammen, zoals de Arowakken, Trio en Karaïben. Vanaf 1650 werd het gebied Suriname door Engeland gekoloniseerd. De Inheemse mensen werden door de Engelsen gedwongen om als slaven voor hen te werken maar omdat de Inheemse mensen de omgeving goed kenden, vluchten zij massaal voor de onmenselijke behandeling. Daarna besloten de Engelsen om mensen uit Afrika naar Zuid Amerika te verschepen om hen tot slavernij te dwingen. Zij kenden de omgeving immers niet. In 1667 werd Suriname door Nederland veroverd van Engeland. Vandaag de dag is Suriname een land dat bekendstaat om de multiculturele samenleving samengebracht door kolonisatie, uitbuiting en migratie. Suriname heeft vandaag de dag ongeveer 500.000 inwoners met wortels uit de hele wereld. De inheemse bewoners, afkomstig van de oorspronkelijke bewoners. De Afro-Surinamers, veelal afkomstig uit het continent Afrika. Hindoestanen, afkomstig uit India en Javanen uit Indonesië die na de afschaffing van het Nederlands slavernijverleden in Suriname tot contractarbeid gedwongen werden en verscheept naar Suriname om daar de arbeid van de vrijgemaakte voormalig tot slaaf gemaakte mensen over te nemen.

Kolonialisme

Kolonialisme betekent dat je eigenaarschap claimt van een andere groep mensen. Dit gebeurt over het algemeen door middel van extreem geweld en met als doel om zoveel mogelijk winst en/of grond te winnen.

De West Indische Compagnie

De West-Indische Compagnie was een bedrijf dat in 1621 werd opgericht. Het doel van de WIC is om de monopolie die Nederland in die tijd had in Zuid Amerika, te behouden. Met andere woorden, zoveel mogelijk winst maken voor Nederland.

Het Nederlands slavernijverleden

Het Nederlands slavernijverleden is ontstaan in een tijd dat verschillende Europese landen bezig waren met zoveel mogelijk grondgebied veroveren, mensen tot slavernij te dwingen en zo de rijkste natie van Europa en de wereld te worden.

Verzet

De definitie van verzet is weerstand bieden tegen iets dat je niet wilt. Tijdens het Nederlands slavernijverleden zijn er al sinds het begin verschillende vormen geweest van verzet. Er waren georganiseerde groepen die zich uitspraken tegen de onmenselijke behandeling van inheemse en Afrikaanse mensen. Maar er waren ook individuele vormen van verzet vanuit tot slaaf gemaakte mensen zoals opstanden waarbij men in opstand kwam tegen de mishandeling van mensen.

Wat is geschiedenis?

Dit is een leidraad voor een gesprek. Als docent kun je hier twee dingen mee doen. Je kan vasthouden aan de groepjes, en langslopen om gesprekken dit stilvallen een beetje op gang te helpen door verder te vragen. Dit hoeft niet door de geschiedenisdocent te worden gedaan. Mocht je niet de geschiedenisdocent zijn, en er wel voor kiezen om de leerlingen samenvattingen te laten mailen, dan is het natuurlijk fijn om je collega hier van te voren even van op de hoogte te stellen.

Het is ook mogelijk dit gesprek klassikaal te voeren en als gespreksleider op te treden. Let er dan op dat je als gespreksleider open vragen stelt, doorvraagt en controleert of de klas alles kan volgen wat er wordt gezegd. Geef hierbij niet je eigen mening over zaken. Leerlingen gaan zich daar dan teveel toe verhouden. Laat je ook niet door de leerlingen verleiden dit te doen. Belangrijke note: niet iedereen hoeft evenveel te zeggen tijdens het gesprek. Sommigen vinden het fijner om te luisteren, en dat is ook een vorm van actief meedoen. Belangrijk is natuurlijk wel dat men niet door elkaar heen praat en bereid is naar elkaar te luisteren. Wees dan ook een strenge gespreksleider, en zorg dat jij degene bent die iemand het woord geeft.

Maakopdracht

Het kan handig zijn om als docent de vorm te kiezen waar leerlingen mee gaan werken. Kies daarbij voor een opdracht die jij als docent goed kan begeleiden en vind passen bij de groep (bijv. Tableau vivants in de dramasles, een foto-opdracht bij ckv)

Familie- geschiedenis

Help je leerlingen om een stamboom te maken, sommigen kunnen meerdere generaties terug en sommigen kunnen dat juist niet. De leerlingen die bijvoorbeeld geen namen weten van hun groot- en/of voorouders, kunnen wel hun titels plaatsen, 'betovergrootvader', 'groottante' bijvoorbeeld. Stambomen zijn een mooi begin van een gesprek over verschillen en families te praten. Juist datgene wat de tot slaaf gemaakten werd ontnomen is belangrijk om bij stil te staan om 'ontmenselijking' te kunnen begrijpen.

Slavernijverleden

Voor meer context over het slavernijverleden, het verband met hedendaags racisme en de huidige discussie over dit verleden kan ook de volgende video met de klas worden bekeken: 'Ik word nog steeds katoenplukker genoemd' | Rewind: het Nederlandse slavernijverleden – YouTube. Deze video duurt 18 minuten.

Dit is, net als de opdracht 'wat is geschiedenis' een leidraad voor een gesprek. Wij raden aan om dit gesprek klassikaal te voeren, met de docent als gespreksleider, om te verzekeren dat het gesprek niet uit de bocht vliegt. Mocht je er twijfels over hebben, zorg dan van te voren dat de regels helder zijn:

1. We zijn respectvol in taalgebruik en toon
2. Er wordt naar elkaar geluisterd
3. We helpen elkaar als iemand een fout maakt.

Wat verder goed is om van te voren af te spreken is taalgebruik. Leerlingen mogen alles vinden, maar het is belangrijk om afspraken te hebben over taalgebruik wat iedereen als respectvol ervaart. Daarom volgen hier wat voorbeelden van woorden om kritisch op te zijn

Woorden om kritisch op te zijn:

- Blank vs wit: 'Blank' betekent letterlijk 'vrij van schuld' en kan daardoor geïnterpreteerd worden als 'zuiver' ten opzichte van 'niet zuiver'. Net als dat blank geen échte huidskleur is, is wit dat ook niet. Het is alleen een omschrijving van een groep mensen.
- Slaven vs. tot slaaf gemaakte mensen: De slavernij draaide om ontmenselijking, door juist de mensen te benadrukken, ga je het narratief van ontmenselijking tegen.
Indianen vs. inheemse mensen: De mensen werden indianen genoemd, omdat de Europeanen dachten dat zij in India waren aangekomen. De mensen hadden daarvoor al namen zoals Yao, Wwayarikule en Wau.

Hoe reageer je als leerlingen verkeerd taalgebruik hanteren

Bovenstaande woordenlijst geeft je een idee van de woorden waar je kritisch op kunt zijn. Leg het je leerlingen uit en vraag ze om hier op te letten. Woorden hebben namelijk een impact en gebruik je een woord waarvan je de impact onderschat. Help je leerlingen om de juiste keuzes te maken door ze uit te leggen waarom het belangrijk is om op bepaalde woorden kritisch te zijn. Oefen bijvoorbeeld met je leerlingen hoe ze iemand kunnen corrigeren die het verkeerde woord gebruikt en hoe ze het juiste woord kunnen toelichten. Als docent moet je in inschatting maken wanneer je streng bent, en wanneer je vriendelijk corrigeert. Een foutje maken kan namelijk (benoem dit ook vooraf). Provoceren met racisme kan niet en is een reden om iemand uit de les te verwijderen, want dat weigert iemand constructief bij te dragen aan de les.

Verder gelden voor dit gesprek dezelfde tips als gespreksleider als bij 'wat is geschiedenis'.

Ongelijkheid

Probeer in het gesprek vooraf de nadruk te leggen op de omstandigheden. Welke omstandigheden rechtvaardigen welke vorm van verzet? Laat deze vraag ook leidend zijn bij het nabespreken van de pitches. Gaan sommige actieplannen misschien wel niet ver genoeg? Let op: probeer als docent alleen de vragen te stellen. Laat het formuleren van antwoorden over aan je leerlingen.

Vrijheid

Als docent ben je er verantwoordelijk voor dat leerlingen zich veilig voelen, maar het kan natuurlijk gebeuren dat dit in het gevaar komt. Mocht dit tijdens het gesprek gebeuren, grijp dit dan vooral als kans aan om het daarover te hebben met de klas.

Bonustip: Het kan, richting het einde van het gesprek, inspirerend werken als de docent zichzelf kwetsbaar opstelt en een voorbeeld geeft. Vertel over iets wat jij niet doet omdat het vreemd gevonden kan worden. Nog toffer: laat een foto zien van hoe jij deze opdracht hebt uitgevoerd. Laat de reactie van leerlingen aanleiding zijn om ze hierop te bevragen.

Theaterregels

Kom je met een groep of klas naar de voorstelling? Superfijn. Hieronder vind je een aantal dingen dat een bezoek aan het theater prettig kan laten verlopen.

- Op tijd aanwezig zijn.
- Mobiele telefoons uit.
- Jassen en tassen niet mee de zaal in.
- Zo dicht mogelijk bij het speelvlak gaan zitten.
- Geen luid commentaar en/of gepraat.
- Geen etenswaren, snoep, drinken en kauwgom in de zaal.
- Niet halverwege de voorstelling de zaal verlaten.
- Respect en aandacht voor de voorstelling.

Jongeren waarderen regels beter wanneer zij die begrijpen. Het kan helpen om uw leerlingen de volgende vragen voor te leggen:

- Wat is het verschil tussen kijken naar een film of kijken naar een theatervoorstelling?
- Welke regels zou jij bedenken voor het publiek?

Al het voorgaande lijkt erg vanzelfsprekend. Toch blijkt dat leerlingen zich vaak onvoldoende realiseren wat het betekent dat acteurs zich 'live' voor hen inspinnen. Dit vraagt om een andere houding van het publiek dan bijvoorbeeld een bioscoopbezoek.

Als de voorstelling verstoord wordt, is dit niet alleen storend voor het overige publiek, maar ook voor de acteurs. Dit alles wil uiteraard niet zeggen dat er nooit op een voorstelling gereageerd mag worden! Soms wordt immers bewust de reactie van het publiek uitgelokt. Natuurlijk kan er gelachen worden of mogen leerlingen reageren op scènes die expliciet om een reactie vragen. Een voorstelling bezoeken is natuurlijk ook vooral: plezier hebben!

Begeleiding

Wij rekenen erop dat de bezoekende school voor voldoende begeleiding van de leerlingen zorgt. Wij denken aan een volwassen begeleider per vijftien leerlingen.

De begeleider is verantwoordelijk voor deze groep leerlingen en zal moeten ingrijpen zodra dat nodig is. Dit is wanneer ander publiek last ondervindt of wanneer de spelers gestoord worden. Als je weet dat er leerlingen zijn die onrust kunnen veroorzaken of een geheugensteuntje nodig hebben, dan verzoeken wij je hen extra te begeleiden en er zelf bij te gaan zitten.

Dit lesmateriaal is ontwikkeld door
Het Zuidelijk Toneel in samenwerking met
Jillian Emanuels – De Instant Pedagoog en The Black Archives.

